

**TALABALARNI KASBIY-PEDAGOGIK FAOLIYATGA  
TAYYORLASH JARAYONINI KORPORATIV YONDASHUV  
ASOSIDA TASHKIL ETISH VA BOSHQARISH  
(Maktabgacha ta'lim yo'nalishi misolida)**

DOI: <https://doi.org/10.53885/edinres.2021.73.69.025>

Гаппарова Мафтуна,

*Қарши давлат университетининг Педагогика институти  
“Мақтабгача ва бошланғич таълим” кафедраси ўқитувчиси*

*Annotasiya. Ushbu maqolada korporativ ta'lim asosida talabalarda kreativ qobiliyatni rivojlantirish hamda shakllantirish to'g'risida fikr mulohazalar bayon etilgan. Bundan tashqari muallif maqolada Korporativ ta'lim haqida to'liq va batafsil ma'lumot bergan.*

*Kalit so'zlar. Korporativ ta'lim, kreativ qobiliyat, qobiliyatni rivojlantirish, Korporativ usul, jamoa, tashkilot.*

**ОРГАНИЗАЦИЯ И УПРАВЛЕНИЕ ПРОЦЕССАМИ  
ПОДГОТОВКИ СТУДЕНТОВ К ПРОФЕССИОНАЛЬНО-  
ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НА ОСНОВЕ  
КОРПОРАТИВНОГО ПОДХОДА**

**(Пример направления дошкольного образования)**

Гаппарова Мафтуна,

*преподаватель кафедры “Дошкольное и начальное образование”  
педагогического института Каршинского государственного  
университета*

*Аннотация. В данной статье рассматривается развитие и формирование творческих способностей у студентов на основе корпоративного образования. Кроме того, автор в статье дал полную и подробную информацию о корпоративном образовании.*

*Ключевые слова. Корпоративное образование, творческие способности, развитие способностей, корпоративный метод, команда, организация.*

**ORGANIZATION AND MANAGEMENT OF THE PROCESSES  
OF PREPARING STUDENTS FOR PROFESSIONAL AND  
PEDAGOGICAL ACTIVITIES BASED ON A CORPORATE  
APPROACH**

**(Example of a preschool education direction)**

Gapparova Maftuna,

*Teacher of the “Department of Preschool and Primary Education” of  
Pedogical institute of Karshi State University*

*This article discusses the development and formation of creative abilities in students on the basis of corporate education. In addition, the author in the article gave full and detailed information about corporate education.*

*Key words. Corporate education, creative ability, ability development, corporate method, team, organization.*

XXI asr global va bir-biriga uzviy bog‘liq bo‘lgan kompaniyalar, jamoalar hamda korporatsiyalar hosil bo‘lishi va rivojlanishi davri bo‘lib, ular bilan bog‘liq ijtimoiy tuzilmalarda ishlash uning a‘zolari orasida yuksak darajadagi kooperatsiya mavjudligini talab qiladi. Shuning uchun ham ko‘pchilik insonlar Korporativ ko‘nikmalarni rivojlantirishni ta‘limning juda muhim vazifalaridan biri deb hisoblaydilar. Ko‘pgina ta‘lim muassasalari Korporativ faoliyat turlariga ega bo‘lib, ular sport, dramatik va musiqa to‘garaklari, yoshlar ijtimoiy-siyosiy jamoalarini o‘z ichiga qamrab oladi.

Korporativ yondashuv asosida bilim olish quyidagi pozitiv ko‘rsatgichlarning rivojlantirishga olib keladi:

- talabalar umumiy masala yoki muammoni hal qilish uchun birgalikda intiladilar va fikr almashinadilar, natijada, ular faol ravishda bilim oladilar;

- guruhlarda ishlash uning a‘zolari orasida do‘stona munosabatlarni rivojlantirishga olib keladi va natijada, ular bir-birlari bilan intensiv fikr almashadilar;

- guruha‘zolari orasidagi o‘ziga xos kooperatsiya ular orasida juda ham samarali bo‘lgan kommunikatsiyani rivojlantiradi va ular turli xil go‘yalarni maksimal ravishda generatsiya qila oladilar.

Ushbu guruhlararo raqobatga asoslangan Korporativ yondashuv asosida har bir shaxs o‘z guruhiiy qiziqishlariga mos ravishda yaxshiroq ishlash va ijodiy fikrlashga intiladi. Korporativ yondashuv asosida ta‘lim berishga bag‘ishlangan juda ko‘p ilmiy izlanishlar mavjud bo‘lib, ular ijtimoiy psixologiya sohasiga mansubdir. Kichik guruhlar dinamikasi o‘rganish, uni maqsadga muvofiq ravishda tashkil etish, uni boshqarish, guruhlararo raqobat vaziyatini tashkil qilish o‘qituvchidan o‘ziga xos mahorat va bilimni talab qiladiki, bularsiz Korporativ yondashuv asosida ta‘lim berishni uyushtirish mumkin bo‘lmaydi.

Korporativ ta‘lim usuli quyida keltirilgan xususiyatlari hamda faoliyat turlari bilan xarakterlanadi:

- talabalar mavzuga oid masala va muammolarni o‘rganish (yoki hal qilish) uchun guruhlarda ishlaydilar;

- guruhlar bilimi yuqori darajadagi, o‘rta darajadagi yoki past darajadagi o‘quvchilardan tashkil etilishi mumkin;

- guruhlardagi o‘quvchilar irqiy va jinsiy jihatdan aralash bo‘lgani ma‘qul;

- bilim darajasini baholashda ko‘proq individumlarga emas, balki guruhlariga baho beriladi.

Korporativ yondashuv asosida ta‘lim berishning oltita asosiy fazasi bo‘lib, ularni qisqacha holda quyidagi jadvalda ko‘rishimiz mumkin:

Fazalar: Bajariladigan vazifa o‘qituvchining faoliyati

1-faza. Maqsadlarni aniqlash. O‘qituvchi dars uchun rejalashtirilgan barcha maqsadlarni o‘quvchilarga birma-bir tushuntirib chiqadi va darsni boshlaydi.

2-faza. Ma'lumotlar bilan ta'minlash. O'qituvchi talabalarga og'zaki yoki yozma tarzda kerakli ma'lumotlarni aytadi yoki beradi.

3-faza. Talabalarni guruhlariga bo'lish. O'qituvchi talabalarga qanday qilib ishchi guruhlar tashkil qilishni tushuntiradi va guruhlariga nima ish qilish kerakligini bildiradi.

4-faza. Guruhlardagi ishga va masalani o'rganish jarayoniga ko'mak berish. O'qituvchi guruhlariga muammoni qanday qilib hal qilish kerakligi bo'yicha amaliy yordam beradi.

5-faza. Tekshirish. O'qituvchi guruhlarining o'z natijalarini taqdimot qilishlariga baho beradi va ular tayyorlagan materiallarni tekshiradi

6-faza. Natijalarga baho berish. O'qituvchi guruhlarining va alohida o'quvchilarning mehnati va bilimiga munosib baho beradi.

Korporativ yondashuv asosida ta'lim olishda o'quv jarayoni demokratik holda tashkil qilinadi va bunda nimani o'rganish hamda qanday tartibda o'rganish talabalar tomonidan hal etiladi. O'qituvchi esa guruhlarini maqsadga muvofiq tarzda tashkil qilish va ularni boshqarishni ta'minlaydi, ammo talabalar guruhlararo muloqotni muttasil ravishda nazorat qilib turadilar. Korporativ yondashuv asosida ta'lim olish sarmahsul, foydali va samarali bo'lishi uchun kerakli manbalar, kitoblar, qo'llanmalar va boshqa turdagi o'quv materiallari sinfda, kutubxonada, o'qituvchilar xonasida, resurs markazida yoki ta'lim muassasasi media markazida yetarli nusxalarda mavjud bo'lishi kerak.

Korporativ o'quv faoliyati talabalarni qo'shma loyihani bajarish uchun kichik guruhlarda ishlashni talab qiladi. Talabalar faqatgina materiallarni o'rganish uchun emas, balki bir-birining muvaffaqiyatli bo'lishiga yordam berish uchun birgalikda ishlashadi. Ko'p yillar mobaynida Korporativ ta'limning afzalliklarini namoyish etish bo'yicha ko'plab tadqiqotlar o'tkazildi. Robert Slavin Korporativ o'rganish bo'yicha 67 ta ishni ko'rib chiqdi va Korporativ-o'qitish sinflarining umumiy 61 foizi an'anaviy darslarga qaraganda ancha yuqori sinov natijalariga erishganini aniqladi.

Hamkorlik bo'yicha ta'lim strategiyasining namunasi quyidagicha o'qitiladi:

Talabalar 3-5 kishidan iborat kichik guruhlariga bo'lingan.

Darslarni segmentlarga bo'linib, o'quvchilarning har biriga darsning bir qismini belgilang.

Barcha talabalarni o'z segmentlari bilan tanishish uchun vaqt ajratib turing.

Har bir jumboq guruhining bir o'quvchisi bilan bir xil segmentga ajratilgan boshqa talabalarga qo'shilgan vaqtinchalik "ekspert guruhlarini" yaratib bering.

Talabalar o'zlarining mavzularini o'rganishlari va vaqtinchalik guruhlardagi "mutaxassislar" bo'lishlari uchun zarur materiallar va resurslarni taqdim etadilar.

Talabalarni "uy guruhlarini"ga qaytarish va har bir "ekspert" ma'lumotni bilib olganligi uchun ko'rsatmalar beradi.

Har bir "uy guruhi" uchun mutaxassislarning axborot hisobotini tashkil

qilish uchun qo'llanma sifatida xulosa jadvalini / grafik organizatorini tayyorlang.

“Uy guruhi” a'zolari tarkibidagi barcha talabalar bir-biridan barcha kontentni o'rganishga mas'uldirlar.

Jarayon davomida o'qituvchi talabalarni ishlashda davom etishlarini va birgalikda ishlashlarini ta'minlaydi. Bu shuningdek, o'quvchilarni tushunishni kuzatib borish imkoniyatidir.

Korporativ ta'lim – bu kichik guruh talabalariga umumiy topshiriq bo'yicha birgalikda ishlashga imkon beradigan o'quv strategiyasidir. Parametrlar tez-tez o'zgarib turadi, chunki o'quvchilar matematikadan oddiy muammolarga qadar, masalan, milliy miqyosda ekologik yechimlarni taklif qilish kabi turli xil muammolar bo'yicha birgalikda ishlashlari mumkin. Talabalar ba'zan topshiriqdagi qismi yoki roli uchun shaxsan javobgardirlar, ba'zan esa ular butun guruh sifatida javobgar bo'ladilar.

“Korporativ” so'zi ikkita lotincha “co”, “birgalikda” va opus – “ish”, “ish” so'zlaridan kelib chiqqan. Shu sababli, Korporativ nima degan savolga javob berar ekan, xalqaro miqyosda soddalashtirilgan variantida umum e'tirof etilgan ta'rif qo'shma harakat, hamkorlik deb tarjima qilinadi

Korporativ – bu hayotning turli sohalarida hamkorlik qilish uchun jismoniy yoki yuridik shaxslarning birlashmasi. Bunga mahsulotlar ishlab chiqarish va sotish, binolarni qurish va ulardan foydalanish, xizmatlar va tovarlarni sotib olish va iste'mol qilish kiradi. Ixtiyoriy birlashma o'zini o'zi moliyalashtirish va o'zini o'zi boshqarish orqali rivojlanayotgan yuridik shaxs sifatida tan olinadi.

Korporativning har bir a'zosining ulushli ishtiroki asosida Korporativ mulki yaratiladi. Tashkilot faoliyatining natijasi foyda, qo'shma yangi mulkdir. Korporativning o'ziga xos xususiyati har bir a'zoning ishda ishtirok etishidir. Uyushma oldiga aniq maqsadlar qo'yiladi, umumiy fond yaratiladi. Korporativning har bir a'zosi unga ulush (ulush)ni qo'shadi. Aksiyadorlar Korporativni boshqaradilar, yuzaga kelishi mumkin bo'lgan xatarlar uchun javobgardirlar, daromadlarni taqsimlaydilar.

Korporativ ta'limning beshta asosiy elementlari:

Ijobiy o'zaro bog'liqlik.

Shaxsiy va guruh javobgarligi.

Shaxslararo va kichik guruhlarning qobiliyatlari.

Yuzma-yuz targ'ib qiluvchi o'zaro ta'sir.

Guruhni qayta ishlash.

Shaxsning kreativligi uning tafakkurida, muloqotida, his-tuyg'ularida, muayyan faoliyat turlarida namoyon bo'ladi. Kreativlik shaxsni yaxlit holda yoki uning muayyan xususiyatlarini tavsiflaydi. Kreativlik iqtidorning muhim omili sifatida ham aks etadi. Qolaversa, kreativlik zehni o'tkirlikni belgilab beradi.

Kreativlik – kelajakka turtki beradigan xususiyatdir. Kreativlik – shaxsni ilhomlashtirishga xizmat qiladi, shu nuqtayi nazardan shaxs kreativligini shakllantirish va rivojlantirish har qanday ta'lim qismiga singdirilishi kerak.

Ko'rinib turibdiki, kreativlik bevosita shaxsning individual psixologik

xususiyatlari bilan bog‘liq jarayon hisoblanadi. Uning rivojlanishi esa intellekt-intuitsiya-mantiqiy fikrlash jarayoni ta’sirida kechadi. Talabalarda kreativlikni rivojlantirish ta’lim mazmunini o‘zlashtirishda talabalarning bilim saviyasi, o‘zlashtirish darajasi, ta’lim manbai, didaktik vazifalariga qarab, munosib ravishda o‘qitish jarayonini tashkil etishni talab qiladi. Bunda quyidagi pedagogik shart-sharoitlarga amal qilish lozimligi nazarda tutiladi:

talabalarda kreativ faoliyatni egallash mayllarini qaror toptirish, bilish ehtiyojlarini shakllantirish va ta’lim jarayonida mustaqillikni namoyon qilish muhitini ta’minlash;

– talabalarda ijodiy fikrlash uchun qulay imkoniyat yaratish, talabalar tomonidan bayon qilingan turli-tuman fikrlar va g‘oyalarni bag‘rikenglik bilan qabul qilish hamda ularning o‘quv jarayonidagi faolligini ta’minlash, har bir talabada uning ijodiy fikrlashga qodirligi haqidagi ishonchni qaror toptirish, ularning ijodiy faolliklarini muntazam rag‘batlantirish;

– o‘quv jarayonini talaba shaxsining xususiyatlari, ehtiyojlari va intellektual salohiyatidan kelib chiqqan holda individuallashtirish;

– talabalarda individual, kichik guruhlar va jamoada ishlash ko‘nikmalarini shakllantirish, ularning ijodiy imkoniyatlarini kengaytirish, ularni muammolarni hal qilishda tayyor, standart yechimlar bilan birga nostandart yechimlar qabul qilishga undash;

– kreativ faoliyatni rivojlantirishning asosi bo‘lgan kognitiv bilimlarni amalda qayta ishlab chiqish va takomillashtirish imkonini beradigan interfaol mashg‘ulot shakllari va metodlarini tanlash va tatbiq etish.

Demak, pedagogik fanlar misolida talabalarning shaxsiy-kreativ kompetensiyasini rivojlantirish jarayonida quyidagi vazifalarni bajarish muhim sanaladi:

1. Pedagogik fanlar misolida talabalarning shaxsiy – kreativ kompetensiyasini rivojlantirish dolzarb pedagogik muammo ekanligini asoslash;

2. Talabalarning shaxsiy – kreativ kompetensiyasini rivojlantirish jarayonini pedagogik-psixologik xususiyatlarini aniqlashtirish;

3. Talabalarning shaxsiy – kreativ kompetensiyasini rivojlantirishning mezonlarini ishlab chiqish;

4. Talabalarning shaxsiy – kreativ kompetensiyasini yanada rivojlantirish bo‘yicha ilmiy takliflar va amaliy tavsiyalar ishlab chiqish.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Yusupova, F.M. (2020). Pedagogik texnologiyalardan foydalanib ta’lim berishda o‘qituvchiga qo‘yilgan talablar. *Science and Education*, 1 (Special Issue 2).

2. Ikramov, R., & Bekmirzayev, N. (2020). *Yurist nutqi madaniyati*. Toshkent: Akademiya nashri.

3. Bayzakov, J. A. (2020). Pedagogik texnologiyalardan foydalanib ta’lim berishda o‘qituvchiga qo‘yilgan talablar. *Science and Education*, 1 (7), 208-214.